

Posudek na rigorózní práci Mgr. Františka Rozuma „Zavádění etické výchovy na druhý stupeň české základní školy“

Autorka posudku: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

Pracoviště: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta

I když ze samotného tematického zaměření rigorózní práce vyplývá heterogenost přístupů k etické výchově, které vystupují jako klíčové, pokládám za důležité zdůraznit, že v posuzované práci je od první kapitoly zřetelná sjednocující linie shodná s hlavním cílem práce – „*vytvořit program etické výchovy, který bude uchopitelný pro učitele bez ohledu na jeho aprobační skupinu a poslouží jako podnět při přípravách různých témat etické výchovy*“ (s. 8). Další dílčí cíle rigorózní práce (s. 8 a 9) jsou logicky včleněny do struktury jednotlivých kapitol a vycházejí z několikaletých pedagogických zkušeností autora, který ve své práci uvádí, že ke zpracování daného tématu ho inspirovaly problémy, se kterými se setkává ve své pozici třídního učitele a výchovného poradce. František Rozum přistupuje k etické výchově jako k integrovanému vyučovacímú předmětu a podporuje autonomii školy při koncipování etické výchovy. Považuji za významné, že právě tato myšlenka zaznívá hned v prvních pasážích práce a že tento přístup se jednoznačně prolíná jak teoretickými kapitolami, tak i praktickými návrhy výukových jednotek.

Z hlediska struktury obsahuje rigorózní práce Františka Rozuma – vedle úvodu a závěru – 5 kapitol. V posudku se budu soustředit na kapitoly, které jsou podle mého názoru klíčové – kapitoly č. 4, 5, 6.

Čtvrtá kapitola s názvem „Výchozí koncepce etické výchovy v české škole“, zahrnuje charakteristiku prosociální výchovy Roche Olivara, koncepci etické výchovy Ladislava Lencze – autora slovenského programu etické výchovy a principy metodiky humanistické etické výchovy v Nizozemí, tedy programy a koncepce, které se staly inspiračním námětem pro obsahové zaměření aktuální podoby etické výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy. Inspirace těmito koncepcemi byla natolik zřetelná, že autorovo následné konstatování působí přinejmenším zajímavě: „*Při rozboru očekávaných výstupů a stanoveného učiva doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova jsme zjistili, že kopíruje Roche Olivarovu výchovu k prosociálnosti, resp. etickou výchovu Ladislava Lencze.*“ a to bez odkazu na tyto projekty“ (s. 19). František Rozum navíc upozorňuje, která důležitá a potřebná témata byla v Rámcovém vzdělávacím programu paradoxně vynechána, včetně některých témat aplikovaných, některá témata jsou naopak podle autorova názoru zařazena nevhodně, proto se v dalších částech své práce snaží tyto nedostatky ve vlastních návrzích doplnit a rozpracovat. Takový postup se ukazuje pro celkové vyznění práce jako mimořádně produktivní. Dovoluje totiž autorovi originálně uchopit konkrétní problémy a témata (vztah etické výchovy a školního vzdělávacího programu, role subjektů, které rozhodují a odpovídají za zařazení etické výchovy do výuky aj.)

Pátá kapitola nazvaná „Modelování postupu začlenění etické výchovy na 2. stupeň ZŠ“ se fundovanými analýzami a komentáři, ale hlavně perfektním didakticko-metodickým zpracováním vybraných témat etické výchovy řadí k výjimečnému a zcela jedinečnému příspěvku zkušeného pedagoga pro implementaci etické výchovy na druhý stupeň základní

školy v České republice. Autorovo zaujetí pro etickou výchovu lze v současné době v českém školském prostředí přivítat, je potřebné ho chápat jako součást rozsáhlejšího pohybu ve snahách Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, které aspirují na zavádění a rozvíjení etické výchovy na základních školách. Svou prací František Rozum jednu z možností, jak zavádět a rozvíjet etickou výchovu, vrchovatě naplnil. Celistvost kapitoly doplňují organizační formy, které je možné využít v hodinách etické výchovy – zde je patrná autorova zkušenost s využíváním pestrého spektra metod, přesto je úvodní odstavec lehce nepřehledný – autor vychází z dělení organizačních forem dle publikace Hany Vonkové „Organizační formy vyučování“, vyjmenovává je, ale následný výklad tyto formy nekopíruje, ale rozvíjí, což může působit na čtenáře lehce matoucím způsobem. Pátou kapitolu, která je v příloze prezentována pracovním sešitem „Nevyšlapanou cestou“, považuji za nejzdařilejší (zejména biografická narace jako prostředek porozumění určitým životním situacím i životu jako celku z etické perspektivy a schopnost exponovat je na pozadí všeobecnějších otázek, aj.) – neboť je možné ji obratem použít na všech základních školách v České republice.

Šestou kapitolu „Empirická sonda: Evaluace navrženého programu etické výchovy z pohledu žáků“ je možné z hlediska tematického, jakož i z hlediska logiky jejího záměru, označit za logické vyústění celé rigorózní práce. Navržené výukové jednotky etické výchovy jsou z hlediska úspěšnosti realizovaného programu posouzeny žáky 6.-8.ročníku základní školy, cílem bylo získat zpětnou vazbu od žáků. Touto evaluací dostal autor rigorózní práce prostor na zdůraznění aktuálních a důležitých otázek zavádění etické výchovy do českých základních škol. Konkrétně jde o hledání adekvátních a zdůvodněných odpovědí na otázky tematizované na půdě didaktiky etické výchovy.

Závěrem bych chtěla dodat, že je více než přirozené, že tímto širokospektrálním způsobem pojatá implementace etické výchovy může vzbudit nejednu polemiku či výhradu. To ale by nemělo nic měnit na jejím vysoce kladném hodnocení. Pro rigorózní práci jako celek je však charakteristický invenční pohled na zavádění etické výchovy do českých základních škol s využitím adekvátních metod a evaluačních a interpretačních technik. Pokud práce Františka Rozuma podnítl českou pedagogickou veřejnost na základních školách ke kritické reflexi, pokud vyvolá produktivní diskusi, ať už na půdě samotných škol, anebo přímo na Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy, pak práce vysoce překročila svůj účel.

Práce má velmi dobrou jazykovou a stylistickou úroveň. Přes veškerou pečlivost a svědomitost, kterou autor práci věnoval, se objevily některé drobné formální nedostatky. Strana 171 je zařazena dvakrát, poprvé za stranu 144, podruhé už na správném místě. Při vymezování cílů výukové jednotky na s. 76 není dokončen cíl první: „na základě příběhu si uvědomí, že neobvyklé využití předmětu“ – dál text chybí. Poslední připomínka se týká uvádění zkratk v textu, které by bylo možné vypsát -zejména EtV (etická výchova) a psaní názvu základního dokumentu „Rámcově vzdělávací program“ - správně musí být uváděno „Rámcový vzdělávací program“.

Předloženou rigorózní práci doporučuji k obhajobě, protože splňuje všechny požadavky, které jsou na ni kladeny.

V Českých Budějovicích 9. září 2012

PhDr. Helena Pavličková, CSc.